

DWARS

GROENLINKSE JONGEREN

HOOG TIJD VOOR EEN ÉCHT
DUURZAME LANDBOUW

COMMISSIE GROEN

OKTOBER 2013

INHOUDSOPGAVE

Inleiding	3
People	4
Naar voedselzekerheid	4
Een eerlijke voedselhandel	4
Maatregelen puntsgewijs	5
Planet	6
Gesloten kringlopen voor ons klimaat	6
Natuur, landschap en biodiversiteit	8
Boerenbedrijven voor duurzame energie	10
Maatregelen puntsgewijs	10
Profit	11
Meer geld naar de boer, minder naar de supermarkt	11
Betere kansen beginnende boeren	12
Publiek geld voor publieke doelen	12
De werkelijke prijs voor de consument	12
Stop voedselverspilling	13
Maatregelen puntsgewijs	13

INLEIDING

Landbouwbeleid heeft grote invloed op ons dagelijks leven, in Europa, maar ook in de rest van de wereld. Het beïnvloedt wat we eten en hoeveel geld we hieraan uitgeven. Daarnaast heeft het landbouwbeleid ook grote invloed op de inrichting van het landschap en de kwaliteit van het milieu. Het Gemeenschappelijk Landbouw Beleid is na de Tweede Wereld Oorlog gericht op het credo "nooit meer honger". Productieverhoging was het enige doel. Dit had tot gevolg dat er weinig aandacht besteed werd aan zaken als landschap en milieu. Pas in 1962 kwam er het besef dat pesticidengebruik, grootschalige landbewerkingen en overbemesting ernstige gevolgen had voor het milieu, maar ook voor de volksgezondheid.

Helaas is deze stem nooit helemaal doorgedrongen tot het Nederlandse landbouwbeleid en blijven achterhaalde ideeën de hoofdtoon voeren. Invulling van het Nederlandse landbouwbeleid wordt nog te veel bepaald door de economische belangen op korte termijn, terwijl juist in de schaduw van globalisering, milieubewustzijn en verduurzaming de hoofdtoon moeten voeren. Volgens DWARS is het hoog tijd om daar nu écht mee te beginnen.

Op het moment staat de landbouwsector voor grote uitdagingen. De vraag naar voedsel stijgt, terwijl door het opraken van natuurlijke hulpbronnen en klimaatverandering steeds minder areaal beschikbaar is voor voedselproductie. Daarbij komt nog het verdelingsprobleem. In rijke landen is er voedsel in overvloed, terwijl op andere plekken mensen honger lijden. Door de oneerlijke concurrentie kan de lokale economie in arme landen ontwikkelen en is er te weinig voedselproductie voor de lokale markt. Dit probleem wordt versterkt door handelsbarrières.

Daarnaast zorgt de verdere intensivering van de landbouwsector voor milieuschade en achteruitgang in biodiversiteit. Niet alleen gaan hierdoor natuur en landschappelijke waarden verloren, ook creëert het problemen in de landbouw zelf, bijvoorbeeld door watertekorten en erosie.

De laatste uitdaging is dat het voor boeren economisch lonend moet zijn om voedsel te verbouwen. Grote supermarktketens kunnen lage prijzen afdwingen, waardoor boeren alleen het hoofd boven water kunnen houden als ze intensiveren. Hierdoor neemt al jaren het aantal boeren in Europa af. De macht van de tussenhandel is te groot geworden.

DWARS is van mening dat er goed landbouwbeleid nodig is om deze problemen het hoofd te bieden. Het beleid moet erop gericht zijn dat iedereen altijd voldoende voedsel tot zijn beschikking heeft zonder dat het milieu, de natuur of het landschap daar schade van ondervinden. Hiervoor is een duurzame productie nodig, zowel op ecologisch, economisch en sociaal gebied. Voor deze visie maken we gebruik van het concept People, Planet, Profit:

- 1) People: Sociale duurzaamheid: Er moet genoeg gezond voedsel zijn voor iedereen, voor een betaalbare prijs.
- 2) Planet: Ecologische duurzaamheid: Milieu, natuur en landschap moeten geen schade ondervinden
- 3) Profit: Economische duurzaamheid: het verbouwen van voedsel moet winst opleveren

De oplossing ligt in het denken in kringlopen, liefst op een zo lokaal mogelijke schaal. Het landbouwsysteem is pas weer duurzaam als we alle grondstoffen zo gebruiken dat je weer herbruikbaar zijn. Daarom pleit DWARS voor kleinschalige landbouw, waarbij grondstoffen zoveel mogelijk uit de regio afkomstig zijn en ook in de regio afgezet worden. De landbouw moet weer iets van mensen worden. Boeren moeten meer autonomie over hun werk krijgen en consumenten over hun voedsel. Alleen dan kan de binding met de maatschappij weer worden opgezocht. Door de landbouw met de maatschappij te verbinden zullen mensen zich meer verantwoordelijk voelen voor wat er gebeurt in de landbouw, vooral hoe we daar omgaan met de aarde.

PEOPLE

Het landbouwbeleid van Europa bepaalt in grote mate de wereldwijde voedselprijs. Door economische ongelijkheid in de wereld is de voedselprijs van grote invloed op voedseltekorten in arme landen. In de toekomst als de wereldbevolking groeit en daarmee de vraag naar voedsel zal het een steeds grotere uitdaging worden om voedselzekerheid voor iedereen te garanderen. Een eerlijke voedselhandel is hierbij van groot belang.

Naar voedselzekerheid

Als al het voedsel op de wereld eerlijk verdeeld zou worden, is er meer dan genoeg om iedereen te voeden. Helaas is dit niet het geval. Een op de zeven mensen op de wereld is ondervoed, terwijl meer dan een op de zeven mensen overgewicht heeft. Gezien de voorspelde bevolkingsgroei en het misbruiken van natuurlijke hulpbronnen, zal dit probleem in de toekomst alleen maar toenemen. Daarom moeten onze hulpbronnen duurzaam en efficiënt worden gebruikt en moet voedselverspilling drastisch worden verminderd.

Klimaatverandering, verstedelijking en veranderende voedselpatronen vormen een bedreiging voor de voedselzekerheid. Het belangrijkste uitgangspunt voor DWARS is dat voedselproductie goed verdeeld wordt om zo de voedselzekerheid wereldwijd te kunnen garanderen.

Honger wordt vaak niet veroorzaakt door een gebrek aan voedsel, maar doordat de inkomsten van de bevolking niet meegroeien met de stijging van de voedselprijzen. Om voedselzekerheid te kunnen garanderen overal ter wereld, is solidariteit een noodzakelijk uitgangspunt. Wanneer een gebied lijdt onder een slechte oogst, en daardoor de voedselzekerheid in het geding komt, zullen andere gebieden voedsel aan moeten vullen. Handel moet in zulke gevallen niet worden belemmerd en handel moet niet belemmerend werken op zulke voedselhulp.

Een eerlijke voedselhandel

De laatste decennia is de voedselhandel oneerlijker geworden. Binnen Nederland door de effecten van schaalvergroting, maar vooral voor kleine producenten buiten Europa in derdewereldlanden. Europa geeft subsidie op het in Europa geproduceerde voedsel, waardoor ondanks de relatief hoge productiekosten er veel voedselproductie in Europa blijft. Ook blijven de prijzen voor de Europese burgers laag. Tegelijkertijd heft Europa hoge tarieven op de import van voedsel

van buiten Europa, wat als gevolg heeft dat Europa een dure afzetmarkt is voor niet-Europese producenten. DWARS staat voor eerlijke handel, waar zo regionaal mogelijk wordt geproduceerd.

Import

DWARS staat voor een zo lokaal mogelijke voedselproductie. Echter, niet alle producten groeien in het Nederlandse klimaat, soms is het duurzamer bepaalde producten uit zonnige landen te importeren en tot slot biedt de Europese markt een mogelijkheid om geld te verdienen aan boeren uit andere delen van de wereld. DWARS is daarom niet tegen de import van voedsel. Voorwaarde is daarbij wel dat de internationale handel aan eerlijke is voor alle spelers, in het bijzonder voor hen die de producten produceren.

Export

Europa is mede dankzij de vele subsidies een grote producent van voedsel. Naast de Europese markt als afzetmarkt, wordt er veel voedsel geëxporteerd. Soms vindt deze export plaats met irreal lage prijzen, mogelijk gemaakt door de subsidies. Hier profiteren de Europese producenten van, maar dit is problematisch voor lokale producenten in de landen waar naartoe wordt geëxporteerd. Deze hebben te maken met oneerlijke concurrentie. DWARS roept daarom op enkel voedsel te exporteren wanneer het desbetreffende land niet in staat is zelf te voorzien in voedsel, bijvoorbeeld door conflicten of rampen. In andere gevallen geeft DWARS voorkeur aan het ondersteunen van de lokale producenten in tegenstelling tot het exporteren van goedkoop voedsel.

Het grootste probleem met de voedselhandel nu is dumping. Dumping is tegen een extreem laag tarief voedsel aanbieden op een buitenlandse markt. Hierdoor worden lokale boeren vaak weggeconcurrerd. De prijs van het voedsel is meestal zo laag door subsidies in het producerende land. Hierdoor ontstaan een oneerlijke concurrentie positie. Sterkere economieën kunnen zich vaak tegen dumping beschermen door importheffingen te heffen, echter armere landen willen ook voor hun bevolking goedkoop voedsel aanbod hebben. Met als gevolg dat de lokale voedselproductenten failliet gaan en er in het land zelf geen voedsel meer geproduceerd wordt. Als de voedselprijs weer stijgt is het land afhankelijk van andere landen die het voedsel voor een veel hogere prijs verkopen. Echter is het verbieden van subsidies geen optie. De overheid moet kunnen zorgen dat er in eigen land voldoende voedsel geproduceerd wordt om voedselzekerheid te kunnen garanderen. Daarom moeten landen exportheffingen gaan heffen op producten die geproduceerd zijn met subsidies, om een eerlijke handelspositie te creëren. Een commissie van de WTO moet hierop toezien en krijgt de bevoegdheid boetes uit te delen.

Maatregelen puntsgewijs

- DWARS staat voor een eerlijke verdeling van het voedsel over de wereld. Solidariteit is daarbij een kernbegrip.
- Voedselverspilling moet drastisch worden ingeperkt.
- De productie van voedsel moet aansluiten bij de draagkracht van de planeet.
- Er wordt strenger toegezien op het duurzaam gebruik van natuurlijke hulpbronnen.
- Arme mensen moeten minimaal in staat zijn om voldoende gezond voedsel te kopen of te verbouwen.

- De weerbaarheid tegen klimaatverandering moet worden vergroot.
- Voedselproductie op de plek waar deze het meest logisch is, dicht bij de bronnen en dicht bij de consumenten.
- Balans tussen lokaal voedsel en de handel van voedsel.
- Voedselhandel altijd op een zo lokaal mogelijk niveau.
- Eerlijke prijzen voor voedsel, geen subsidie voor dure productieprocessen
- Ondersteunen van lokale producenten heeft voorkeur boven exporteren goedkope producten uit Europa
- Landen worden verplicht exportheffingen in te voeren op producten die met subsidie worden geproduceerd. Een commissie van de WTO moet hierop toezien en krijgt de bevoegdheid boetes uit te delen.

PLANET

Ruim de helft van de oppervlakte in Nederland wordt gebruikt voor landbouw. Op Europese schaal is ongeveer 40% van het land bestemd voor landbouw. Behalve dat is de landbouw ook verantwoordelijk voor een groot deel van het transport van goederen en de uitstoot van vervuilende stoffen. Daarmee is verbetering essentieel en onmisbaar op weg naar een duurzame samenleving.

De enige manier om de landbouw echt duurzaam te maken is door de kringlopen te sluiten. Dit houdt in dat alle grondstoffen op den duur weer terugkeren in een vorm waarom ze weer hergebruikt kunnen worden. DWARS pleit ervoor dat dit altijd het uitgangspunt en de focus moet zijn van verduurzaming. Het tweede en even belangrijke element is het behoud van biodiversiteit. De opbouw van biodiversiteit is een proces van miljoenen jaren, en dit wordt door de mens in hoog tempo vernietigd. Vervuiling en vooral ook habitatvernietiging zijn hiervan belangrijke oorzaken. In dit stuk focussen we op beide aspecten met de tweedeling 'klimaat' en 'natuur, landschap en biodiversiteit'.

Gesloten kringlopen voor ons klimaat

De Nederlandse landbouw is niet los te denken van de internationale wereld. We zijn afhankelijk van grondstoffen uit het buitenland enerzijds en we hebben impact op het klimaat daar. Om in Nederland te produceren wat wij jaarlijks consumeren en exporteren wordt een gebied ter grootte van 'ongeveer 3 keer Nederland geëxploiteerd. Nutriënten in de vorm van veevoer worden verscheept uit Zuid-Amerika, Azië en Afrika en in grote mate gebruikt op het kleine Nederlandse landbouwareaal, wat leidt tot eutrofiëring van landschap en natuur en vervuiling van grondwater en zee. Het verkrijgen van deze nutriënten gaat vaak gepaard met ontbossing, bodemerosie en verarming in de landen van herkomst. De gevolgen van deze erosie gaan uiteindelijk weer bij ons terugkomen. De nutriënten waaruit wij als mensen zijn opgebouwd bevinden zich voor het grootste deel in de bovenste zes meter van onze aardkorst. En op veel plekken stroomt of waait deze vruchtbare aardlaag uit naar de oceaan, van waaruit het haast niet terug te krijgen is. Het is te verwachten dat deze klimaatverandering zal gaan leiden tot politieke onrust en toename van conflicten en via die weg tot onrust op de handelsmarkt.

Deze problemen moeten we voorkomen en oplossen door ons te richten op gesloten kringlopen op lokaal en mondiaal niveau. Twee belangrijke kringlopen

zijn die van stikstof en fosfaat, de twee meest essentiële groeistoffen voor gewassen.

Daarnaast levert de landbouw een belangrijke bijdrage aan het verbruik van fossiele brandstoffen en het broeikaseffect. In paragraaf 2.1.3 gaan we hier dieper op in.

Beperk stikstofverliezen

Stikstof wordt gebonden uit de atmosfeer door een bepaalde plantenfamilie, de zogenaamde vlinderbloemigen. Zonder deze plantenfamilie was er geen leven op aarde geweest zoals wij dat kennen. Soorten van die familie zijn onder anderen soja, luzerne en lupine. De essentie van kunstmest is dat we in staat zijn op een chemische manier stikstof uit de atmosfeer te binden en zo de beschikbaarheid van stikstof te verhogen en de gewasopbrengst te verhogen. Maar toevoeging van stikstof leidt onvermijdelijk tot verliezen naar het milieu en vervuiling van de omgeving. Uitspoeling van nitraat leidt tot vervuiling van het (grond)water en vervluchtiging naar de atmosfeer leidt tot verzuring en stikstofdepositie in gevoelige natuurgebieden. Daarom is op dit moment de hoeveelheid toegestane bemesting beperkt. Deze norm moet wat DWARS betreft omlaag. Maar ook pleit DWARS voor regelgeving met een integrale visie. Niet alleen de hoeveelheid bemesting is belangrijk, maar ook het type en de manier waarop. De huidige regelgeving in de landbouw is enkel gericht op een aantal normen, maar niet op de onderlinge samenhang. DWARS wil dat het gebruik van dierlijke mest gestimuleerd wordt boven kunstmest. Ook moeten er minimum kwaliteitseisen komen voor mest. Tot slot kan het verlies van stikstof behoorlijk beperkt worden door het toepassen van beschikbare praktijkkennis. Goed bodembeheer, uitrijden op geschikte dagen, gebruik van groenbemesters en het minder ploegen van grasland zijn allemaal maatregelen die de stikstof efficiëntie op het bedrijf verhogen. DWARS wil dat de regelgeving zo wordt aangepast dat er meer aandacht komt voor deze zaken.

De fosfaatcrisis

De tweede belangrijke groeistof voor planten is fosfaat. De fosfaatkringloop is anders dan de stikstofkringloop omdat het niet in de atmosfeer voorkomt. Het wordt gedolven uit mijnen en spoelt uit naar de oceaan. Fosfaat is dus een eindige grondstof. Het is onduidelijk wanneer er precies schaarste van fosfaat op zal treden, schattingen lopen uiteen van 30 tot 300 jaar. Echter, dit is een weinig relevante discussie. Nu al heeft de verwachte schaarste van fosfaat effect op de prijs en op het gedrag van de producerende landen. Een complicerende factor is namelijk dat de fosfaatmijn sterk in een paar landen geconcentreerd zijn: twee derde ligt in Marokko en de Westelijke Sahara, en van de overgebleven derde ligt het grootste gedeelte in China en de VS. In Europa is nauwelijks winbare fosfaat aanwezig. Dit is een haard voor conflicten die gewelddadig zouden kunnen worden. En, belangrijker nog, fosfaat is essentieel voor het leven, van mensen, maar ook van planten. Wanneer we zo ver zouden gaan dat we werkelijk het grootste deel van onze fosfaat verloren lieten gaan zijn we simpelweg onderweg naar vernietiging van onze maatschappij. We kunnen niet leven zonder fosfaat. Daarom is het essentieel dat er zo snel mogelijk vol ingezet gaat worden op recycling.

Onze maatschappij is zeer onzuinig met fosfaat. In Nederland verliezen we het grootste gedeelte doordat we het niet volledig terug vangen uit ons afval. Ons

groenafval en onze poep raken vermengd met het grijsafval en raken daardoor zodanig vervuild dat het niet hergebruikt kan worden. Zodoende belandt een gedeelte in vuilnisbelten en in asfalt. Een tweede gedeelte verliezen we door uitspoeling via het grondwater naar de oceaan. Daar raakt het zodanig verdund dat het haast onmogelijk is om het terug te winnen.

Daarom moet Nederland hoog inzetten op de ontwikkeling van technologie om fosfaat te recyclen. Er zijn al wijken in Nederland waar het groenafval en het 'bruinafval' –door gebruik van vacuumtoilet- wordt samengevoegd en lokaal verwerkt tot compost. Ook was in Nederland tot voor kort 's werelds meest innovatieve fosfaatrecyclebedrijf gevestigd tot het begin 2013 failliet ging. Kortom, de technische mogelijkheden zijn volop aanwezig. Ze hoeven alleen geïmplementeerd te worden. Nederland kan koploper worden op dit gebied en deze kennis vervolgens vermarkten.

We zijn in Nederland voor onze landbouwpositie afhankelijk van kunstmest en waar die kunstmest vandaan komt. Stikstof en fosfaat zijn de belangrijkste grondstoffen van kunstmest. Daarnaast kost de productie van kunstmest heel veel energie. Tegelijkertijd heeft Nederland een mestoverschot dankzij de import van soja voor de vee-industrie. Dit leidt tot de absurde situatie dat we kunstmest met fosfaat uit Marokko importeren en dierlijke mest exporteren en verbranden. DWARS wil dat het gebruik van kunstmest geminimaliseerd wordt zolang er voldoende organische mest is. Hiervoor moet regelgeving aangepast worden zodanig dat er meer focus komt op kwaliteit van mest en om ervoor te zorgen dat de lasten niet op de boeren afgewenteld worden.

Het effect van de landbouw op broeikasgassen

De meest bekende broeikasgas is koolstofdioxide (CO₂) en de landbouw draagt daar voor een significant deel aan bij. Belangrijke factoren zijn dat veel van ons voedsel wordt de hele wereld over getransporteerd, het brandstofverbruik bij het ploegen van het land, en het fabriceren van kunstmest kost heel veel energie. Daarom is DWARS voor het stimuleren van lokale productieketens, minder ploegen en meer gebruik van dierlijke mest en compost.

Andere broeikasgassen zijn methaan (CH₄) en distikstofoxide (N₂O, lachgas). De uitstoot van deze in Nederland is relatief één van de grootste ter wereld. Dit is onder anderen het gevolg van de enorm hoge concentratie van vee. Volgens de Nederlandse overheid levert de export van onze landbouwproducten een belangrijke bijdrage aan de Nederlandse economie, maar dit is enkel waar zolang we de gevolgen blijven afwentelen op het milieu. Als we alle gevolgen mee zouden wegen moeten we concluderen dat er teveel vee in Nederland is.

Natuur, landschap en biodiversiteit

De biodiversiteit in het agrarische landschap in Europa staat onder grote druk. Door het gebruik van pesticiden, kunstmatige meststoffen en intensieve grondverwerkingsmethoden zijn veel natuurlijke plaagpredatoren en bodemorganismen verdwenen uit het agrarisch landschap. Daarnaast staan ooit algemeen voorkomende soorten, waaronder veel weidevogels, bijen en vlinders, onder druk. Juist deze agrarische biodiversiteit kan een bijdrage leveren aan een verantwoord plaagbeheer. In het nieuwe Gemeenschappelijk Landbouwbeleid

(GLB) moet worden gestreefd naar biodiversiteitsdoelstellingen in (de omgeving van) agrarisch gebied.

Biodiversiteit als biologische bestrijding

Op één enkele akker kunnen wel meer dan 700 soorten geleedpotigen voorkomen, waarvan meer dan de helft carnivoor en meer dan een kwart parasieten. Deze soorten vallen plaagsoorten aan. Door het gebruik van pesticiden sterven vaak ook deze natuurlijke vijanden, waardoor er een vicieuze cirkel ontstaat van pesticiden gebruik en terugkeer van schadelijke soorten. We weten niet altijd voldoende wat er met deze pesticiden gebeurt en voor boeren is dit bovendien een kostenpost. Volgens DWARS moet het landbouwbeleid bijdragen aan een de ontwikkeling van pestcontrole beheer waarbij ten eerste wordt uitgegaan van het gebruik van natuurlijke vijanden en waarbij pesticiden slechts incidenteel worden toegepast. Agrarisch natuurbeheer kan hierbij helpen door de aanleg van kruidenrijke stroken land waar parasitaire wespen en bestuivers op afkomen, het bieden van schuilplaatsen voor loopkevers en mieren en het vitaal houden van het plattelandsecosysteem waardoor herbivorenpopulaties onder de economische schadedrempel blijven.

Naar effectief Agrarisch Natuurbeheer

Uit diverse onderzoeken blijkt dat agrarisch natuurbeheer vaak zijn doel mist. De inzet is niet groot of effectief genoeg om daadwerkelijk winst te behalen. De agrarische natuurbeheerpakketten omvatten te weinig maatregelen en het agrarisch natuurbeheer kan maar voor een beperkt aantal natuurdoelen worden ingezet. Het is echter wel van belang dat agrarische gebieden met biodiversiteit hun biodiversiteit behouden, terwijl in intensievere agrarische systemen biodiversiteit wordt hersteld. Om dit te realiseren moet de natuurterreinregel uit het voorstel van het GLB, die voorstelt dat 7% van het land van een boer uit natuur moet bestaan, worden versterkt met financiële zekerheid en tot 10% van het land van een boer worden uitgebreid. Ook moet er een duidelijkere visie komen op agrarisch natuurbeheer en het behalen van biodiversiteitsdoelstellingen door middel van het GLB waarbij geld uit pijler 2 wordt ingezet (De pijlers van het GLB worden verder uitgelegd in 3.3). Op deze manier wordt voorkomen dat soorten als de grutto, de bij en de korenwolf uit het agrarische landschap verdwijnen. In 2025 moet de achteruitgang van biodiversiteit in het agrarische landschap gestopt zijn.

De EU wil in de nieuwe periode van het GLB gaan de subsidies voor het agrarisch natuurbeheer gaan verstrekken aan zogenaamde collectieven in plaats van aan individuele agrariërs. In deze collectieven kunnen boeren plaatsnemen, maar ook andere terreingebruikers, natuurbeschermers en andere betrokkenen. Deze collectieven zullen met een gebiedsvisie moeten komen om aanspraak te maken op de subsidies. DWARS juicht dit beleid toen. Het natuurbeheer kan hierdoor worden toegepast waar dit het meest effectief is en een gezonde competitie leidt hopelijk tot een streven naar een zo hoog mogelijke kwaliteit. Bovendien nemen de overheadkosten af. Het is nog onduidelijk wie er het meeste zeggenschap gaat krijgen over het toekennen van de subsidies: de Provincies of het Rijk. DWARS pleit ervoor dat deze macht vooral bij de provincies komt te liggen. Daar ligt de meeste kennis van en vooral hart voor het gebied.

Behoud genetische diversiteit in de landbouw

Bij biodiversiteit denken we in eerste instantie aan de soortenrijkdom in de natuur. Maar in de afgelopen 10.000 jaar dat de mens landbouw bedrijft heeft zij ook een genetische diversiteit opgebouwd van vee en cultuurgewassen. Ook deze diversiteit staat tegenwoordig ernstig onder druk. Door de globalisering en concentratie van macht in slechts enkele "superbedrijven" zoals bijvoorbeeld Monsanto en Syngenta worden overal dezelfde gewassen gebruikt en raken duizenden rassen en variëteiten uitgestorven. Er moeten beschermingsprogramma's komen om de bedreigde rassen en variëteiten terug te kweken en het zelf veredelen van variëteiten moet legaal blijven en zelfs gestimuleerd worden.

Boerenbedrijven voor duurzame energie

Dwars ziet ook veel potentie in de landbouwsector als energieleverancier. Door de schaal van de landbouw is er vaak ook ruimte voor een combinatie met duurzame energie opwekkers als zonnepanelen. Veel ondernemers zijn hier al mee bezig, waardoor Dwars gelooft dat een lichte stimulans een vooral een coöperatieve houding van de overheid hier veel zou helpen, vooral met betrekking tot bestemmingsplannen.

De aanleg hiervan kan het beste in combinatie met andere veranderingen in een bedrijf. Denk hierbij aan het vervangen van asbestdaken met daken met zonnepanelen, bij de aanleg van een grote gebieden met kassen ook enkele windmolens aanleggen.

Ook zijn er veel ontwikkelingen op het gebied van bio energie en vergisting. Dit is een duurzame manier om afval te verwerken en energie op te wekken, waardoor de landbouwsector een nog grotere rol kan krijgen in de energievoorziening.

Door de landbouwsector ook energie op te laten wekken, en vooral op lokaal niveau weer te verkopen, komt er ook weer enige binding terug met de maatschappij. Wanneer de burger niet alleen hun voedsel maar ook hun energie van "de boer om de hoek" krijgen, raakt zij hopelijk weer meer betrokken met de landbouwsector waardoor de band met de landbouwsector als geheel minder onder spanning komt te staan.

Maatregelen puntsgewijs

- Innovatieve, milieuvriendelijke initiatieven zoals multifunctionele visfruitkassen met eigen kringlopen moeten eerder in aanmerking komen voor een startfinanciering.
- Nederland moet naar een fosfaat-neutrale landbouw in 2050, waarbij er niet meer fosfaat wordt geïmporteerd dan geëxporteerd.
- Nederland moet investeren in de ontwikkeling van technologie om fosfaat te recyclen.
- Nederland moet in samenwerking met de Europese Unie zoeken naar alternatieven voor het importeren van soja, zoals het verbouwen van lupine. Dit kan door hoge milieuheffingen op soja te leggen.
- Bij uitbreiding en nieuwbouw van kassen en landbouwgebouwen, moet er telkens worden ingezet op een netto-milieuwinst, zo nodig springt de overheid bij.
- De bemestingsnorm wordt naar beneden bijgesteld

- In het GLB meer aandacht voor (onderzoek naar) auto-pestcontrole door middel van natuurlijke vijanden
- Pesticiden slechts bij incidenten van grote plaag inzetten
- Agrarische biodiversiteitsdoelstellingen opnemen in het GLB en hiernaar werken
- De inzet en de voorwaarden voor agrarisch natuurbeheer moet worden verbeterd, in de huidige situatie leveren geïnvesteerde euro's vaak te weinig op
- Onder andere door uitbreiding van de 7% natuurregel naar 10%.
- Er wordt met collectieve gebiedsvisies gewerkt om de kansen in een gebied voor agrarisch natuurbeheer optimaal te benutten. Hierbij komt de beslissende macht over het toekennen van de subsidies bij de Provincie gelegd.
- Actief samenwerken met agrarische ondernemers die ambities hebben op het gebied van duurzame energie.

PROFIT

Boer zijn in Nederland is niet gemakkelijk. Welke boer heeft tegenwoordig niet een hoge lening uitstaan bij de bank? Van de prijs die de consument in de supermarkt betaalt is minder dan 10% voor de boer, die ondertussen voor meer dan de helft van zijn inkomen afhankelijk is van de Europese subsidies. Soms is het leven van een inkomen onder het minimumloon voor een werkweek van meer dan 80 uur en je pensioen zit in je bedrijf. Dit moet anders. We verwachten veel van onze boeren, want we willen dat de landbouw in Nederland veel duurzamer moet. Dat mag ook, maar dan moeten we ze daar wel de kans toe geven. Boeren in Nederland moeten weer autonomie terugkrijgen. DWARS pleit voor herstel aan de basis: laat de boer weer boer zijn.

Meer geld naar de boer, minder naar de supermarkt

Boeren ontvangen relatief weinig geld van wat de consument betaalt. Terwijl in de jaren 70 en 80 nog zo'n 30% van het inkomen van Nederlanders naar voedsel ging, haalt dit tegenwoordig de 10% vaak niet eens. De onderhandelingspositie van boeren is daarnaast erg zwak vergeleken met de afnemers van de producten. Hierdoor kunnen de afnemers vaak lage prijzen afdwingen voor de producten en leidt de concurrentiedruk tot verdere intensivering van de landbouw. Kleinere boeren, die meestal meer bijdragen aan het landschap en milieu en van oudsher karakteristiek voor Nederland zijn, raken hierdoor steeds verder in de verdrinking. Om bedrijfsvernieuwing toe te passen op de boerderij zijn vaak maar enkele centen per eenheid product nodig om deze daadwerkelijk uit te voeren. In de huidige concurrentiestorm is zelfs dat nauwelijks haalbaar. Om te zorgen dat boeren een redelijke prijs krijgen voor hun producten moet er een afgesproken percentage van de prijs voor de consument naar de boeren gaan. Voedselprijzen kunnen daardoor iets stijgen.

Daarnaast moet het voor boeren mogelijk worden om in coöperaties samen te werken om een sterkere concurrentie positie te verkrijgen. Hiermee moet boeren sterkere onderhandelingsposities verkrijgen ten opzichte van tussenleveranciers en supermarktketens. Door samenwerking kunnen boeren kosten uitsparen en een gelijkwaardige handelspartner zijn van afnemers. Echter moet de coöperatie niet te groot en machtig worden, daarom is diversiteit binnen coöperaties een pré. Anders kan deze de plaats van de afnemer innemen en zijn doel voorbij schieten.

Betere kansen beginnende boeren

Het opstarten van een agrarisch bedrijf is in Nederland heel moeilijk. Voordat je een agrarisch bedrijf op kan zetten moet je grote hoeveelheden grond hebben. Voor de grond is veel geld nodig. Hierdoor hebben de agrarische bedrijven vaak grote leningen en betalen boeren veel rente. Dit is een van de redenen dat veel boeren geen opvolger weten te vinden als hun kinderen het bedrijf niet willen overnemen. Het gevolg is dat er steeds minder boeren komen en steeds meer agrarisch gebied in handen van minder boeren komen, met vaak intensivering van de landbouw als gevolg. Om dit tegen te gaan moet het voor boeren financieel makkelijker worden om een agrarisch bedrijf te starten. Pachten van grond kan hiervoor een uitkomst bieden. Hierdoor is er niet gelijk een hele grote investering nodig. Hierdoor krijgen de boeren minder schulden. Om hier ervaring mee op te doen moet een proef worden gestart, waarbij de provincie een voortrekkersrol krijgt. Dit kunnen ze pachten van particuliere eigenaars, zoals bijvoorbeeld banken of verzekeringsinstellingen.

Publiek geld voor publieke doelen

Het huidige Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) bestaat uit twee pijlers. De eerste pijler bestaat uit maatregelen gericht op de directe markt, prijsbeleid en directe inkomenssteun voor boeren. De tweede pijler is gericht op landschapsbeleid. De eerste pijler bedraagt €320 miljard op de Europese begroting, waarvan €1 miljard is bestemd voor Nederland. De tweede pijler is goed voor €91 miljard, waarvan €45 miljoen voor Nederland (Bron: EU stafnotitie). Het grootste deel van de landbouwsubsidie gaat dus direct naar de boeren zonder dat hier een tegenprestatie voor landschap, milieu of de samenleving hoeft te worden geleverd. DWARS wil dat boeren met deze verantwoordelijkheid goed omgaan met, of zelfs een bijdrage leveren aan, het landschap, milieu, de biodiversiteit en de samenleving. Kortom: DWARS wil dat publiek geld wordt ingezet om publieke doelen te dienen. DWARS wil dat er meer geld beschikbaar komt in pijler 2 en dat dit geld breder inzetbaar is voor het vergroten van de biodiversiteit, de vergroening van het bedrijf, landschapsbeleid en andere maatschappelijke doelstellingen (zoals het betrekken van de omgeving bij het bedrijf of agrarisch natuurbeheer). Dit wordt gefinancierd door geld uit de eerste pijler te halen en dit in te zetten in de tweede pijler. Daarnaast moet inkomenssteun uit pijler 1 meer bestaan uit 'voor wat hoort wat', met betrekking tot verduurzaming van de landbouwsector en moet deze zorgen voor betere maatregelen voor inkomenswaardigheid van boeren.

De werkelijke prijs voor de consument

Een verandering in de maatschappij doorvoeren is moeilijk. Wel is het mogelijk om de werkelijke prijs van voedsel door te voeren en daarmee deze maatschappelijke verandering in gang brengen. Doordat de vleesproductie een (veel) hogere druk op de samenleving en het milieu uitoefent dan andere vormen van landbouw, moet hier ook een hogere prijs voor worden betaald om een realistischer en eerlijkere verdeling van de prijs te krijgen. Om aan te tonen wat de werkelijke prijs van een product is wordt er wetenschappelijk onderzoek naar de (bij-)effecten van de productie gedaan. Een onafhankelijke commissie stelt deze werkelijke prijs vervolgens vast en brengt hierover een advies uit.

Door een realistische prijs voor niet-duurzame producten, voornamelijk vlees- en zuivelproducten, te vragen kan dit geld worden gebruikt om de landbouw te verduurzamen. Dit maakt de overgang voor de maatschappij van conventionele producten naar duurzame producten ook makkelijker. Wanneer de prijs minder uitmaakt, zal er vaker worden gekozen voor duurzame producten. De drempelwaarde voor het relatieve prijsverschil voor consumenten om duurzame producten te kopen ligt op ongeveer 11%. Met name voor dierlijke producten is het prijsverschil tot meer dan twee keer de conventionele waarde.

Stop voedselverspilling

In Nederland wordt veel voedsel verspild. Een deel hiervan wordt veroorzaakt door consumenten, een ander deel door productie-inefficiëntie. Een aanzienlijk deel van deze voedselverspilling vindt plaats omdat producten er niet uitzien volgens overbodige normen. Een komkommer die te krom is. De regels worden al langzaam losgelaten door de EU, maar door protesten vanuit het bedrijfsleven gaat dit moeizaam. Dwars vindt dat dit sneller moet, aangezien deze voorschriften voor verspilling zorgen en niet ten goede komen aan de voedselveiligheid.

Maatregelen puntsgewijs

- Geld van pijler 1 naar pijler 2 voor vergroening van het bedrijf en een bijdrage aan het landschap.
- Inkomenssteun moet een voorwaardelijke invulling krijgen
- Er moet een afgesproken percentage van de prijs voor de consument naar de boeren gaan
- Het wordt boeren toegestaan om in coöperaties samen te werken om zo tegenwicht te bieden aan de grote afnemers van de agrarische producten
- Er wordt in 2015 een proef opgestart met het pachten van agrarische grond door de provincie
- Er wordt een werkelijke prijs van voedselproducten vastgesteld aan de hand van wetenschappelijke onderbouwingen. Deze prijs zorgt er voor dat producten met een grote druk op de samenleving meer kosten en daarmee minder aantrekkelijk worden om aan te schaffen
- Externe kosten die gepaard gaan met voedselproductie worden geïnternaliseert in de kostprijs van producten.
- De EU voorschriften voor het uiterlijk van landbouwproducten worden losgelaten.